

УДК 336.717.111:339.54/.56(477)

**ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ
ПЛАТЕЖУ І ФОРМ РОЗРАХУНКІВ ЗА
ЕКСПОРТНО–ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ**

Л.Л.Вакуленко, аспірант

Білоцерківський державний аграрний університет

Діяльність господарюючих суб'єктів України, що здійснюється на міжнародних ринках товарів та послуг, пов'язана з деякими труднощами і ризиками. Для уникнення останніх контрагенти використовують різні методи платежів і форми міжнародних розрахунків. На мою думку, для управління валютними ризиками суб'єкти

господарювання повинні оцінити ризик, розрахувавши його вартість; ідентифікувати наявний або ймовірний ризик; прийняти рішення про страхування валютного ризику, а також визначити границі його застосування, партнерства. На сьогодні постійний вплив науково-технічного прогресу, комп'ютеризації, виникнення нових форм розрахунків та методів платежів збільшують можливість прискорення обігу грошової маси [3]. Так, за експортно-імпортними операціями виникає необхідність утворення спеціальних фінансових підрозділів, що забезпечуватимуть комплексну організацію управління грошовими потоками [4]. Для визначення оптимальної чисельності працівників фінансового підрозділу суб'єктів господарювання, що обслуговують експортно-імпортні операції, пропонуємо використовувати метод статистичного моделювання, так як воно достатньо достовірно імітує реальні умови роботи; отримані показники різнобічно характеризують кожний із можливих варіантів організації роботи. Можна застосовувати банківську гарантію, що не тільки допомагає скоротити тривалість документообігу, але й знизити витрати з фінансування угоди, що забезпечує здешевлення кредиту покупця, прискорення оборотності кредитних ресурсів [1].

На сьогодні розв'язання даної проблеми найбільш вдало започатковано в публікаціях вчених Брю С.Л., Василенка О.О., Лисенкова Ю.М., Макконелала К.Р., Чижевської М.Б., Янчука В.З. та дисертаційних дослідженнях Іванченка О.Г., Ісаханової Н.І., Конченка К.О., Ліпихіної Т.Д., в працях яких представлено загальні аспекти щодо оцінки вибору господарюючими суб'єктами України методів платежу і форм розрахунку за експортно-імпортними операціями.

Метою даної статті є виділення особливостей методів платежу і форм розрахунку за експортно-імпортними операціями, ставиться завдання конкретизувати методику даних розрахунків, запропонувати свої ідеї.

Головними факторами забезпечення ефективності форм розрахунків і методів платежів за експортно-імпортними операціями вважаю час, що витрачається на розрахунки, а також обсяг

оборотного капіталу, що відволікається у розрахунки. Для визначення другого показника пропоную визначати обсяг оборотного капіталу саме через його вартість. Визначення вартості конкретних методів платежів і форм розрахунків слід проводити шляхом удосконалення традиційного підходу до реальної оцінки вартості грошей (у часі та під впливом інфляції) з позиції експортера та імпортера. У зв'язку з цим пропоную наступну формулу:

$$VI = ТВК \cdot \frac{\left(1 + \frac{n \cdot t}{p}\right)}{\left(1 + \frac{\pi \cdot t}{p}\right)}, \quad (1)$$

де **VI** — вартість методу платежу і форми розрахунку для імпортера;
ТВК — теперішня вартість вкладених коштів;

n — ставка процента;

π — темп інфляції, що характеризує приріст середнього рівня інфляції за певний період;

t — період часу (у днях);

p — кількість днів у році.

Так, показник теперішньої вартості вкладених коштів включає не тільки вартість, що вказана у зовнішньоекономічному контракті, але й вартість банківських послуг за кожним конкретним методом платежу і формою розрахунку.

$$VE = ВКМ \cdot \frac{\left(1 + \frac{\pi \cdot t}{p}\right)}{\left(1 + \frac{n \cdot t}{p}\right)}, \quad (2)$$

де **VE** — вартість методу платежу і форми розрахунку для експортера;

ВКМ — майбутня вартість коштів, які отримує експортер;

Таким чином, показник майбутньої вартості коштів, які отримує експортер, включає вартість банківських послуг, що він сплачує за кожним конкретним методом платежу і формою розрахунку.

Оцінюючи вексель [2], як метод платежу і форму розрахунку, у випадках коли він обліковується банком або ж третьою особою з дисконтом, друга і третя формули не діють. Таким чином, необхідно застосувати формулу:

$$BB = NB \cdot \left(1 - \frac{s \cdot tp}{p}\right), \quad (3)$$

де **BB** — вартість векселя (тратти) для експортера;

NB — номінал векселя (тратти);

s — ставка дисконту (облікова ставка);

tp — час від моменту купівлі векселя (тратти) до моменту його погашення.

Це дозволяє виявити, які реальні кошти будуть відволікатися імпортером у розрахунки та які реальні кошти отримує експортер за свій товар. Порядок визначення ефективності методів платежів і форм розрахунків, залежно від часу та вартості операції, для імпортера та експортера різні і визначаються за формулами:

$$EFE = \frac{BE}{BPK}, \quad (4)$$

де **EFE** — ефективність методу платежу і форми розрахунку, залежно від вартості, для експортера;

BE — вартість методу платежу і форми розрахунку для експортера;

BPK — вартість товару (послуги) за контрактом;

$$EFI = \frac{BPK}{BI}, \quad (5)$$

де **EFI** — ефективність методу платежу і форми розрахунку, залежно від вартості, для імпортера;

BI — вартість методу платежу і форми розрахунку для імпортера.

Проте, доповню вже існуючу формулу визначення ефективності методів платежів і форм розрахунків, залежно від часу,

показниками: часу, що витрачається на митне оформлення; відволікання оборотного капіталу при продажу іноземної валюти для купівлі національної валюти; відволікання оборотного капіталу при продажу національної валюти для купівлі іноземної валюти

$$EIT = \frac{TP}{(TM + TBB + TBR)}, \quad (6)$$

де *EIT* — ефективність методу платежу і форми розрахунку, залежно від часу, для імпортера;

TP — час руху товару від постачальника до покупця;

TM — час, необхідний для митного оформлення;

TBB — час відволікання оборотного капіталу при продажу національної валюти для купівлі іноземної валюти;

TBR — час відволікання оборотного капіталу в іноземній валюті для розрахунків.

У випадку, коли вітчизняний контрагент виступає у ролі експортера, тоді формула матиме вигляд:

$$EIT = \frac{(TM + TP)}{(TBP + TBI)}, \quad (7)$$

де *EIT* — ефективність методу платежу і форми розрахунку, залежно від часу для експортера;

TBI — час відволікання оборотного капіталу при продажу іноземної валюти для купівлі національної валюти.

Таким чином, час, що витрачається на митне оформлення, потрібно враховувати лише тоді, коли він перевищує час відволікання оборотного капіталу у розрахунку.

Отже, для отримання ефективних результатів у виборі методу платежу і форми розрахунку господарючі суб'єкти, що здійснюють експортно-імпортні операції, повинні провести:

1. Збір та аналітичну обробку вихідної інформації;
2. Попередній аналіз вибору методу платежу і форми розрахунку;
3. Порівняти ефективність обраного методу платежу і форми розрахунку з ефективністю тих, що застосовувались раніше;
4. Аналіз балансу господарюючого суб'єкта при використанні

- нового методу платежу і форми розрахунку;
5. Розрахунок показників оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання;
 6. Аналіз рівня фінансового стану господарюючого суб'єкта при застосуванні нового методу платежу і форми розрахунку;
 7. Оцінку ефективності вибору методу платежу і форми розрахунку;
 8. Прийняття рішення;
 9. Підписання угоди з визначенням методу платежу і форми розрахунку.

Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновки, що ефективність від вибору методів платежів і форм розрахунків господарюючого суб'єкта можна отримати шляхом аналізу фінансового стану, так як позитивна чи негативна зміна фінансового стану при використанні обраного методу платежу і форми розрахунку, за інших рівних умов, дозволяє судити про економічну ефективність цього вибору. Так, показники платоспроможність, фінансова стійкість, ліквідність, оборотність оборотного капіталу, що характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта можуть бути показниками економічної оцінки вибору методу платежу і форми розрахунку. Під час їх вимірювання беруться до уваги фактори, завдяки яким методи платежів і форми міжнародних розрахунків впливають на фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Виходячи з цього, розрахунок ефективності використання різних форм розрахунків і методів платежів пропонує проводити за формулою:

$$EFP = \frac{3B \cdot m}{pr}, \quad (8)$$

де *EFP* — ефективність використання методів платежів і форм розрахунків, що пропонуються;

3B — заборгованість, згідно з “Декларацією про валютні цінності, доходи та майно, що належать резиденту України і знаходяться за її межами”;

pr — кількість днів на рік;

m — кількість “зеконмлених” днів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Е.Ф.Жуков. Банки и банковские операции.- М.:ЮНИТИ, 2000.- С. 25.
2. Ю.М Лысенков., В.П. Ляшко. Операции банков с векселями. – К.:Вища школа, 2002.- С.23, 84-148.
3. А.Н.Мороз. Банківська енциклопедія. – К., 2003.- С. 26.
4. О.В.Старцев. Экспорт. Импорт. Транзит. Митне оформлення товарів: станом на 1лютого 2001р. – К.:Істина,- 2001.- С. 290.